

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

**Факультет логістики
Кафедра менеджменту та військового господарства**

СИЛАБУС

Лідерство

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ бакалавр
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 Управління та адміністрування
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 073 Менеджмент

Харків 20__

Інформація про викладача	
Прізвище, ім'я, по батькові	Черкашина Майя Вікторівна
Наукова ступінь	кандидат економічних наук
Вчене звання	доцент
Посада	завідувач кафедри
Місце роботи	НА НГУ
Адреса кафедри	пл. захисників України, 3, ауд. 602
Контакти	
E-mail	

Примітка:

1. Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри, які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту НПП.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 07 Управління та адміністрування	Цикл професійної підготовки	
Блоків змістових модулів	Спеціальність: 073 Менеджмент	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 7		4-й	3-й
		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		8-й	-й
	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		14 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		46 год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	год.
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є явища, закономірності, теорії, факти, поняття що визначають сутність, походження, типи, приклади влади і лідерства у суспільстві, шляхи досягнення успіху, реалізації лідерського потенціалу, характерні особливості процесу адміністрування і лідерства.

Міждисциплінарні зв'язки з дисциплінами:

Метою навчальної дисципліни є передача майбутнім фахівцям знань про важливі соціальні процеси домінування і підлеглості, управління малою групою, формування умінь і навичок побудови міжособистісних взаємин у спільноті в рамках моделей гуманістичного, трансакційного, дистрибутивного, готовності до виконання ролей у системі відносин "лідер-послідовники", здатності будувати плідні, конструктивні соціальні стосунки.

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- сутність поняття «лідерство»;
- основи розвитку і формування лідерських якостей особистості;
- еволюцію ідей відбору лідерських якостей,
- основні принципи моделювання структури лідерських якостей

майбутнього фахівця;

– засади самовиховання лідерських якостей: сутність, прийоми, етапи, рефлексія;

- форми реалізації лідерського потенціалу;
- приклади лідерства у світовій та національній історії.

уміти:

– характеризувати процес розвитку і формування лідерських якостей особистості;

- оптимально підбирати зміст самовиховання лідерських якостей;
- реалізовувати власний лідерський потенціал у студентському самоврядуванні та молодіжних громадських організаціях.

3. Зміст навчальної дисципліни (анотація навчальної дисципліни).

Сучасне бачення лідерства як умови успішної діяльності, розвиток лідерства на державній службі, лідери та організаційна культура, індивідуальний розвиток та інноваційність, лідерство в команді, мистецтво ведення змін, управління з орієнтацією на досягнення результатів.

4. Календарно-тематичний план вивчення дисципліни.

Назви змістових модулів, занять та навчальних питань	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	с	інд	с.р.		л	п	с	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Сучасне бачення лідерства як умови успішної діяльності												
Заняття 1. Вступ до теорії і практики формування лідера 1. Сутність та структура лідерства. 2. Якості та навички особистості, що забезпечують здатність до лідерства 3. Теорії лідерства.	3	2				1						
Заняття 2. Феномен «лідерства»: поняття та сутність. 1. Еволюція теорії лідерства. 2. Сучасні і перспективні напрямки досліджень в теорії лідерства. 3. Специфіка і напрямки вітчизняних досліджень лідерства.	3			2		1						
Заняття 3. Загальні характеристики сучасного уявлення про лідерство 1. Сучасне бачення лідерства. 2. Загальні характеристики сучасного уявлення про лідерство.	3		2			1						
Самостійне вивчення 1. Ефективна комунікація як компетенція керівника.	3					3						
Разом за змістовим модулем 1	12	2	2	2		6						
Змістовий модуль 2 Розвиток лідерства на державній службі												
Заняття 1. Розвиток лідерства на державній службі 1. Загальні підходи до розвитку	3	2				1						

лідерства на державній службі. 2. Відповідальність лідерів за управління людьми.												
Заняття 2. Аналіз лідерського потенціалу організаційного лідера. 1. Модель лідерського потенціалу організаційного лідера. 2. Аналіз лідерських якостей організаційного лідера. 3. Принципи управління організаційного лідера.	5		4			1						
Самостійне вивчення 1. Харизматичне лідерство.	3					3						
Заняття 3. Стиль лідерства, ситуація і ефективність. 1. Три підходи до визначення ефективності лідерства. 2. Стиль, задоволеність і продуктивність. 3. Ситуативні підходи до ефективного лідерства.	3			2		1						
Усього за змістовий модуль 2	14	2	4	2		6						
Змістовий модуль 3. Лідери та організаційна культура												
Заняття 1. Управління організаційною культурою 1. Основні елементи організаційної культури. 2. Сучасні уявлення про сприятливу організаційну культуру.	3	2				1						
Заняття 2. Взаємозв'язок влади, впливу і лідерства. 1. Переваги та недоліки форм влади та впливу. 2. Вимоги до лідерів.	5		4			1						

Заняття 3. Лідери нового покоління. 1. Розвиток особистості сучасного лідера. 2. Концепція балансу влади «керівник – підлеглий».	5			4		1						
Самостійне вивчення 1. Довіра. Відкритість. Впевненість.	3					3						
Разом за змістовим модулем 3	16	2	4	4		6						
Змістовий модуль 4. Індивідуальний розвиток та інноваційність												
Заняття 1. Основи сприяння навчанню, творчим підходам та інноваційності. 1. Механізми навчання та розвитку. 2. Наставництво та менторство	3	2				1						
Самостійне вивчення 1. Рекомендації щодо виступів та інтерв'ю	3					3						
Заняття 2. Стилi емоційного лідерства . 1. Лідерський репертуар . 2. Резонансні стилі лідерства.	5		4			1						
Заняття 3. Резонансне лідерство. 1. Психологічні основи резонансного лідерства. 2. Емоційний інтелект: поняття, історія дослідження. 3. Структура емоційного інтелекту.	3			2		1						
Разом за змістовим модулем 4	14	2	4	2		6						
Змістовий модуль 5. Лідерство в команді												
Заняття 1. Залучення — необхідна умова для розвитку команди. 1. Характеристики команди. 2. Стадії розвитку командита ситуативний підхід.	3	2				1						

Самостійне вивчення 1. Гендерні аспекти лідерства.	3					3						
Заняття 2. Лідер та мистецтво ведення переговорів. 1. Переговори та переговорні моделі. 2. Система переговорів за інтересами.	5		4			1						
Заняття 3. Лідерство та ефективна комунікація. 1. Комунікація: складові, фактори впливу та загальні принципи. 2. Цільова аудиторія та зацікавлені сторони планування комунікації.	3			2		1						
Разом за змістовим модулем 5	14	2	4	2		6						
Змістовий модуль 6. Мистецтво ведення змін												
Заняття 1. Зміни, людський фактор та лідерство. 1. Основні етапи процесу переживання та ведення змін. 2. Рекомендації щодо ведення змін.												
Самостійне вивчення 1. Ефективна комунікація як компетенція керівника.												
Заняття 2. Ділова гра «Конфліктна ситуація»												
Заняття 3. Управління конфліктами. 1. Керівники та управління конфліктами. 2. Стратегії врегулювання конфліктів.												
Разом за змістовим модулем 6												10
Змістовий модуль 7. Управління з орієнтацією на досягнення результатів												
Заняття 1. Розробка політики —	3	2				1						

основа для стратегічної діяльності. 1. Система управління з орієнтацією на очікувані 2. Результати діяльності.												
Самостійне вивчення 1. Основні підходи до співпраці зі ЗМІ.	3					3						
Заняття 2. Аналіз результатів діяльності та впливу ризиків. 1. Цілі та результати діяльності, показники результативності. 2. Оцінювання альтернатив та впливу управління ризиками.	5		4			1						
Заняття 3. Управління з орієнтацією на результат. 1. Моніторинг та оцінювання діяльності. 2. Оцінювання діяльності державних службовців.	3			2		1						
Разом за змістовим модулем 7	14	2	4	2		6						
Залік	22		4			18						
Усього годин за дисципліну	120					60						

5. Самостійна робота.

Самостійна робота студентів охоплює більш значний відсоток залікового кредиту і включає безпосередньо самостійну роботу студента та його індивідуальну роботу, яка здійснюється в процесі його спілкування з викладачем. Кожний студент в ході вивчення дисципліни має виконати одне індивідуальне завдання – науково теоретичну роботу за своїм особистим варіантом, результати якої надаються викладачеві до проведення підсумкового контролю і захищаються студентом. Оцінювання самостійної роботи здійснюється за результатами поточного і модульного контролю, які безпосередньо ураховують рівень самостійної підготовки студента до занять. Індивідуальне завдання оцінюється окремо за результатами і терміном його виконання та захисту.

При заочній (дистанційній) формі навчання студент має виконати контрольну роботу, яка включає два теоретичні питання та індивідуальне завдання (реферат) відповідно до свого варіанту. Екзамен є обов'язковою формою підсумкового контролю для заочної (дистанційної) форми навчання.

6. Політика курсу та оцінювання.

В процесі вивчення курсу здобувачі вищої освіти відвідують аудиторні лекційні, семінарські та практичні заняття. Допускаються пропуски занять з поважних причин, які підтверджується документально. Відпрацювання пропущених занять є обов'язковим та здійснюється, згідно графіку консультацій керівників навчальних курсів.

Дотримання встановленого розкладу та дисципліни аудиторної роботи, забезпечення високого рівня навчально-методичного забезпечення. Стимулювання активності студентів під час обговорення тем курсу; надання можливості поставити запитання, уточнити інформацію, а також висловити власну думку кожному здобувачеві вищої освіти; демонстрація поваги та толерантності до чужої думки; формування якостей самоаналізу та самокритики, вмінь визнавати помилковість, навичок роботи з першоджерелами та рекомендованою літературою.

Політика щодо академічної доброчесності побудована на основі Положення про академічну доброчесність в навчальному закладі. Копіювання тексту з будь-яких джерел інформації під час виконання письмових контрольних робіт заборонено. Письмові індивідуальні творчі та дослідницькі роботи перевіряються на наявність плагіату і вважаються виконаними при наявності не менше 60% оригінальності авторського тексту.

Результати підсумкового контролю успішності навчання оцінюються за 100-бальною шкалою та перераховуються в оцінки академічної успішності за шкалою ECTS/національною шкалою.

Вхідне (попереднє) оцінювання проводиться перед вивченням навчальної дисципліни з метою визначення рівня підготовки здобувачів вищої освіти з навчальних дисциплін, які забезпечують цю дисципліну.

Вхідне оцінювання проводиться на одному з перших занять за завданнями, які відповідають навчальному матеріалу попередніх дисциплін.

За результатами вхідного оцінювання розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги здобувачам вищої освіти, коригування навчального процесу.

Поточне оцінювання проводиться на всіх видах навчальних занять, у формі усного опитування, письмового експрес-контролю (летючки) під час проведення навчальних занять, виступів при обговоренні питань на семінарських заняттях, а також у формі комп'ютерного тестування.

Результати поточного оцінювання (поточна успішність) є основною інформацією під час проведення заліку і враховуються викладачем при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з даної дисципліни.

Протягом вивчення дисципліни здійснюється самоконтроль, призначений для самооцінки здобувачами якості засвоєння навчального матеріалу з конкретного змістового модулю. З цією метою передбачаються питання для самоконтролю.

Рубіжне оцінювання (модульний контроль) відбувається у вигляді письмових робіт в кінці вивчення блоків змістових модулів, а також індивідуальна презентація за тематикою самостійного вивчення дисципліни відповідного блоку змістових модулів (5 хвилин, зі слайдами)

Під час модульного контролю оцінюються такі компоненти:

- Слайди до презентації
- Повнота розкриття теми
- Якість інформації
- Самостійність та креативність

Критерії оцінки до кожного проекту надаються окремо.

Підсумкове оцінювання. Метою екзамену є контроль сформованості практичних навичок та професійних компетентностей, необхідних для виконання професійних обов'язків. екзамен проходить у формі співбесіди. Максимальна кількість балів – 100 балів.

7. Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Загальні критерії оцінок:

“відмінно” – Здобувач вищої освіти виявив всебічні, систематичні та глибокі знання навчального матеріалу дисципліни, передбаченого програмою; опрацював основну та додаткову літературу, рекомендовану програмою; проявив творчі здібності у розумінні, логічному, стислому та ясному трактуванні навчального матеріалу; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності.

“добре” – Здобувач вищої освіти виявив систематичні та глибокі знання вище середнього рівня навчального матеріалу дисципліни; продемонстрував уміння легко виконувати завдання, передбачені програмою; опрацював літературу, рекомендовану програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності.

“задовільно” – Здобувач вищої освіти виявив знання навчального матеріалу дисципліни в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; виконав завдання, передбачені програмою;

ознайомився з основною літературою, що зазначена у програмі; припустив значну кількість помилок або недоліків у відповідях на запитання співбесіди, тестування, при виконанні завдань тощо, які може усунути самостійно.

“незадовільно” – Здобувач вищої освіти не має знань зі значної частини навчального матеріалу; припускає принципові помилки при виконанні більшості передбачених програмою завдань.

8. Рекомендована література.

Базова

1. Осовська Г. В. Комунікації в менеджменті: Курс лекцій [Текст]: навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Г. В. Осовська. -К. : Кондор, 2003. -218 с.

Допоміжна

1. Аудит і оцінювання управлінської діяльності [Текст] : навч. посібник/ О. Г. Романовський, М. В. Черкашина, М. О. Науменко, Є. М. Грабовський, Т. В. Гура, Є. В. Воробьева // Харків : Друкарня НТУ «ХП», 2013. – 360 с. Гриф МОН України №1/11-13155 ВІД 19.08.2013.

2. Бебик В.М Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз: Монографія — К.: МАУП, 2005. —440 с.

3. Долинська Л.В., Черевко В.П. Формування комунікативної компетентності майбутніх менеджерів: навч. – метод. посіб / Ліга соціальних працівників м. Києва; Соціальна служба для молоді м. Києва. – К., 2001. – 95с.

4. Ібрагімова І. М.Теоретико-методологічні основи кадрової політики: організаційна культура на державній службі /Державна кадрова політика: теоретико-методологічне забезпечення : монографія / В. М. Олуйко, В. М. Рижих, І. Г. Сурай та ін. ; за заг. ред. В. М. Олуйка ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — К. : НАДУ, 2008. — С. 29-66

5. Коломінський Н.Л. Основи психолого-управлінського консультування:Навч. посіб. / Л.М.Карамушка, Н.Л.Коломінський, М.В.Войтович та ін.; За наук. ред. Л.М.Карамушки; Між регіон. акад.. упр. персоналом. - К.: МАУП,2002. – 134 с.

6. Кострицкая Н.М., Свистун В.І. Ягупов В.В. Методика навчання студентів спілкування в управлінській діяльності : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Центр навч. л-ри, 2006. -272с.

7. Кручек В. А. Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування: навч. посіб. / Кручек В. А. – [2-ге видання, доп. і перероб.] – К. : НАКККіМ, 2011. – 302 с.

8. Кулініч І. О. Психологія управління : навч. посіб. / Кулініч І.О. – К. : Знання, 2008. – 292 с.

9. Мейджер Ч. Кто такой харизматический лидер? // Психология современного лидерства: Американские исследования. – М. : Когито-Центр, 2007. С.91-110.

10. Менегетти А. Психология лидера / Перевод с итальянского ННБФ«Онтопсихология». Изд. 4-е, дополненное. – М: ННБФ «Онтопсихология», 2004 г., 256 с.

11. Модуль як стати лідером. Програма Міністерства освіти і науки України /ПРООН/ЮНЕЙДС „Сприяння просвітницькій роботі ”рівний-рівному” серед молоді України щодо здорового способу життя” / Авторі-упорядники:Денисова О.І., Ковганич Г.Г. – К., 2001. – 114 с.

12. Нестуля О.О., Нестуля С.І., Карманенко В.В. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера: навч. посіб. – К.: Знання, 2013. – 287 с.

13. Основи менеджменту: навчальний посібник / К.А. Фісун, М.В. Черкашина, М.О. Науменко // Харків: НАНГУ, 2016. – 177с.

14. Посібник з розвитку громад: Практичний poradник для небайдужих / Кол. авт.: Л. О. Єльчева, І. М. Ібрагімова та ін. — К., И 2007. — 458 с.

15. Публічна інформація та комунікативна політика в органах державної влади та місцевого самоврядування : навчально-методичний посібник / Авт.: Ларіна Н.Б., Семенченко А.І., Федорів Т.В. — К. : Вид-во НАДУ, 2011. — 120 с.

16. Розвиток лідерства / Л. Бізо, І. Ібрагімова, О. Кікоть, Є. Барань, Т. Федорів ; за заг. ред. І. Ібрагімової. — К. : Проект «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні», 2012. — 400 с.

17. Слесик К. М. Виховання лідерів. – Х.: Вид. група "Основа", 2009р.

18. Тимошенко Н. Л. Корпоративна культура: діловий етикет: Навч. посібник. – К.: Знання, 2006. – 391 с.

19. Управління якістю виробництва та обслуговування: навчальний посібник : / М. О. Науменко, С. А. Соколовський, С. П. Павлов, М. В. Черкашина, Є. М. Грабовський // Харків : НАНГУ, 2015. – 264 с.

20. Федорів Т. В. Особливості формування соціокультурної компетентності державних службовців: комунікативний аспект : навч.-метод. матеріали / за заг. ред. В.А.Гошовської. — К.: НАДУ, 2010. — 56 с.

21. Черкашина М.В. Комунікативний менеджмент [Текст]: Посібник для самостійної роботи студентів і слухачів. Спеціальність: «Менеджмент організацій». / М. В. Черкашина, - Харків: НАНГУ, 2017. – с.106.

22. Шавкун І.Г. Основи ділової комунікації: Практикум з навчального курсу «Основи ділової комунікації» для студентів напряму підготовки “Менеджмент”, – Запоріжжя: ЗНУ, 2010. –100.

23. Шейнов В.П. Психология лидерства и власти / Виктор Павлович Шейнов. –М.: Ось-89, 2008. – 608 с.

7. Інформаційні ресурси

1. Бебик В.М Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз: [Електрон. ресурс]. –

Режим доступу:<http://studentbooks.com.ua/content/view/1035/42/1/0/>

2. Кошелева С.В. Основы делового общения: учебное пособие:
[Электрон. ресурс]. –

Режим доступа:<http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Shavkun/0008978.pdf>

3. Мерманн Элизабет. Коммуникация и коммуникабельность:
[Электрон. ресурс]. –

Режим доступа:<http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Shavkun/0008977.djvu>

4. Смирнов Г. Н. Этика бизнеса, деловых и общественных отношений:
[Электрон. ресурс]. –

Режим доступа:<http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Shavkun/0008453.pdf>.